

Sămănătorul

Revistă Săptăminală

Supt îngrijirea d-ilor :

AUREL C. POPOVICI

PENTRU PARTEA POLITICĂ.

O. ANGHEL, ST. O. IOSIF, M. SADOVEANU, G. SANDU-ALDEA, ION SCURTU

PENTRU PARTEA LITERARĂ.

G. M. MURGOCI

PENTRU PARTEA ȘTIINȚIFICĂ.

Sumarul :

AUREL C. POPOVICI. — Spre democrație «tot mai largă» (III).

V. SAVEL. — Vinzătorul de ziare (nuvelă).

C. TEODORESCU — Viitorul (poezie).

ORESTE. — Scrisoare (poezie),

C. F. — Torquato Tasso (Goethe).

N. C. SUSEANU. — Pe cărare (poezie).

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

B-dul ACADEMIEI No. 3. — Str. EDGAR QUINET No. 4.

BUCUREȘTI

EXEMPLARUL :

In țară . . . 20 bani

In străinătate 25 ,

ABONAMENTUL ANUAL :

In țară . . . 10 lei

In străinătate . 12 ,

„MINERVA“ INSTITUT DE ARTE GRAFICE
ȘI EDITURĂ

B-DUL ACADEMIEI, 3. — EDGAR QUINET, 4. — BUCUREȘTI

A APARUT :

Biblioteca «Minervei» No. 7

**SCRISORI DIN
MOARA MEA**

DE
ALPHONSE DAUDET

TRADUCERE DE N. Pandelea
PREȚUL 30 BANI.

Biblioteca «Minervei» No. 8

**Istoria
vieții mele**

DE
THEODOR VÂRNAV

PREȚUL 30 BANI.

BIBLIOTECA «MINERVEI» No. 9

SPIRU CĂLIN

DE
I. SLAVICI

PREȚUL 30 BANI.

Biblioteca «Minervei» No. 10

IN LIVADA

SFATURI
PENTRU CULTURA POMILOR

DE
I. ROSSIGNON

PREȚUL 30 BANI.

Biblioteca «Minervei» No. 11

**IN SLUJBA
ADEVĂRATA**

DE
I. N. POTAPENKO
TRADUCERE DIN RUSEȘTE DE

Dr. I. Dușcian

VOLUMUL I

PREȚUL 30 BANI.

De vânzare la toate librăriile din țară.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ SĂPTĂMINALĂ

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA
B-dul Academiei, 3,
Strada Edgar Quinet, No. 4.
BUCURȘTI

ABONAMENTUL ANUAL
În țară . . . . . 10 lei
În străinătate . . . . . 12 »

SPRE DEMOCRAȚIE „TOT MAI LARGĂ“...

MAI ALES ÎN ATENȚIUNEA D-LUI C. STERE ȘI A ZIARULUI «VIITORUL».

III.

Englezul *Edmund Burke* către un amic al său din Franța (la 1790):

«Nici noi dincoace, nici voi dincolo de Canal, — nu trebuie să ne lăsăm a fi înșelați de mărfuri falsificate, pe care unele persoane, printr'o îndoită fraudă, le exportă la voi, în vase de contra-bandă, — ca materiile prime ale mării britanice, — deși aceste materii sînt cu desăvîrșire străine de solul nostru, ca apoi să le strecoare iarăși îndărăt în această țară, lucrate după cea mai nouă modă de Paris, ca libertăți perfecționate»...

BURKE, *Reflections on the Revolution in France. (Works,* ed. Raffety, vol. IV, p. 27).

Poporul nu este totul în Stat, dar fără popor Statul nu-î nimic. Am spus-o aceasta în cel dintîiu al meu articol în această revistă. Ideia aceasta fiind fundamentală pentru toată concepția mea politică, și pentru că nu pot da partea ei constructivă în cîteva articolașe, ci va trebui s'o dezvolt cum cred eu că trebuie dezvoltată și motivată o asemenea chestiune, de aceea mă mărginesc a zice deocamdată: Poporului în Stat — îi trebuie drepturi; și între acestea îi trebuie mai ales *libertate* de mișcare, căci numai astfel se poate *nu* «gubernă», ci dezvolta culturalicește *el însuș pe sine*: unica dezvoltare firească, normală, *decî singura cu adevărat națională*. Statul, organizînd libertatea — poate și trebuie să o acorde după împrejurările specifice din sinul său. Între acestea, cele mai hotărîtoare sînt: *religiositatea și moralitatea populațiunii sale*. Proporția liber-

tăților publice admisibile, după *aceste* cadre sufletești trebuie judecată. Dacă vrei să faci politică *națională*, — iar nu o politică simplistă, democratică-cosmopolită.

Din parte-mi multe le admit: guverne mai stabile — și *stabilitate în întreaga administrație, dela secretarii generali și prefecți pînă la notarii satelor*; — corp reprezentativ, cu dreptul de a controla actele guvernului, de a-i discuta și lumina proiectele de legi; decii alegeri de către popor; discursuri cîte vreți, discuție în presă cîtă vreți, adunări publice cîte vreți; dar și acestea cu oarecare socoteală, cu oarecare control reciproc: și din partea Statului. Căci numai așa se poate ca, alătura cu educația politică, poporul să se aleagă și cu o adîncire religioasă, cu o consolidare morală, cu o conștiință națională din ce în ce mai lămurită, mai temeinică, mai hotărîtoare pentru toată viața lui publică, pentru tot viitorul său.

De aceea, pentru mine unul, este în afară de ori și ce discuție, că cea mai bună formă de guvernămînt e monarhia, în a cărei constituție elementele patriotice, culte, harnice și oneste, *oricare ar fi ele*, aū precădere în conducerea Statului, față cu elementele cari, ori și cît de patriotice și de oneste ar fi, — n'aū cultura superioară, n'aū destoinicia trebuitoare pentru afaceri atît de mari, atît de complexe, atît de determinante pentru existența națională a unui popor.

Tot posibilul pentru popor, pentru lumea cea multă din Stat, pentru lumea cea bună și înțeleaptă în imensa ei majoritate; totul *ce este compatibil cu condițiunile de existență ale Statului nu numai în prezent, ci și în viitor*. Nimic însă pentru demagogia cea limbută, fără gînd și fără grijă, fără sentiment de răspundere și care, abuzînd de buna credință a 1000 sau a mai multe mii de oameni, îi minte și și îi înșală, îi transformă în «bobor» și îi duce în foc contra — *poporului*, contra intereselor lui permanente, contra patriei, contra naționalității însăși. Ah! Metafizică? — Prea bine, azi o pot spune: cel ce nu înțelege acest fond profund de idealitate în politica națiunii, acela poate fi «democrat», nu este însă Român, precum nu poate fi nici Francez, nici Englez, de nici o naționalitate; — acela habar nu are ce este politică națională, și de ar proclama de șapte ori pe săptămînă «noul» său naționalism la «Dacia»; — și de ar scrie, altul, volume întregi despre «Poporanism» și «Democrație Rurală». «*Naționalism*» e altceva, domnii mei, decît democrația greco-franco-evreiască în care îl cufundați, închipuindu-vă mereu că printr'un asemenea botez o concepțiune cosmopolită poate fi, și mai ales poate să rămînă «națională»! Atît deocamdată, căci voiū reveni, la timpul său, în articole speciale în care am să dovedesc, sper, pînă la evi-

dență că aceiași antinomie ce există între liberalism și democratism, există, mai profundă încă, între naționalism și democrație. Doar toată lupta mea, atît de paradoxă pentru unii, din această convingere pornește !

* * *

Revin la «Viitorul» care ne citează Statele-Unite în pildele sale despre democrația reală. Dacă «Viitorul» ar ști ce se peîrece în acea, pentru el romantică «democrație» — n'ar fi pomenit de ea. Să nu fi auzit d. I. G. Br. nimic despre faimoasa instituție *Tammany-Hall*, despre acea Companie democratică de comerț, care nu se ocupă de cît cu cumpărări și vinzări de voturi, de slujbe, de procese, de justiție, de furnituri — și cu fel de fel de asemenea realități democratice ?. «Bună starea generală și creșterea însemnată a bogățiilor naționale» de acolo îl încintă pe «Viitorul». Bine face tinărul ziar că se încintă, asta-i o dovadă că e bine informat. — Căci și în Statele-Unite, lumea e așa de «încîntată» de această creștere însemnată a bogățiilor și mai ales de democratica lor repartițiune între Vanderbilt, Morgan, Rockefeller și alte trusturi în cit Americanii stau, precum știm, să le ridice monumente — acestor «democrați» fundamente anti-aristocrați, fundamente sinceri cînd zic că la ei «poporul» se guvernează pe sine, «poporul» guvernează Statul !...

Să nu fi auzit «Viitorul» că «egalitatea» e așa de mare în America în cît patria d-lui Roosevelt e considerată ca țara «celor mai desmoșteniți oameni de pe fața pămîntului («of the most disinherited of the earth») ?... Să nu fi auzit «Viitorul» că însuș Roosevelt a constatat că patria lui n'are de cit doi vrăjmași primejdioși; căci sînt enorm de mari și de puternici, niște feudali groazuici în orî-ce democrație, *tôt ou tard*, — și pe cari d. Teddy i-a botezat «*Demos and Plutos*» ?...

Acum vre-o zece zile, democrația socială din Londra ținu un mare *meeting* în care doi dintre conducătorii muncitorilor asmuțară lumea *in mod direct, literalmente*: «să jure și să prădeze» dacă guvernul nu e dă de lucru, (chestia celor fără de lucru, «*the unemployed*»), în cît ziarele serioase cerură a doua zi ca guvernul să intervină cu oată asprimea în contra acestor «oratori»... La 4 Noembre (st. n.) iarul *The Standard*, discutînd o altă chestie, exclamă că «țara e larmată, și cu drept cuvînt alarmată, de influența doctrinelor subversive și visionare» («*the country is alarmed and justly alarmed at the prevalence of subversive and visionary doctrines*»).

Știu însă că s'ar putea spune că *The Standard* fiind organ con-

servator, alarma sa e explicabilă. Apoi iată ce pățește acum chiar d. *Burns*, ministrul de extracție socialistă în cabinetul liberal. De când avu curajul să declare că dacă muncitorii englezî ar cheltui mai puțin pe băutură și pe rămășaguri (o slăbiciune a multor Englezî), ei singuri ar putea rezolvi problema celor fără de lucru, fără ca să tot aștepte intervenția guvernului. Atit a fost de ajuns: azi d. *Burns* este omul cel mai urgisit în fața democrației sociale din Englitera. Revista engleză *The Spectator* (de la 31 Oct. st. n.), vorbind despre situația ministrului *Burns*, zice că el a devenit «*the bête noire*» — a partidului muncitorilor înaintați (*advanced Labour-Party*), pentru că el spuse lucrătorilor oare-cari adevăruri patente¹⁾.

Ah, dar «*Viitorul*» ne spune că el, ziarul, face o deosebire între democrație și între social-democrație. *El* poate s'o facă, dar nu o fac alții: căci social-democrația nu este decit democrația «cea consequentă», nu un surrogat fără gust, fără putere hrănitoare pentru «cei mulți», cei foarte mulți cari staū cu mîinile în sîn și așteaptă de la guvern o egalizare «reală» după cum i-au «luminat» și-î luminează fel de fel de «amici» ai lor — teoretici.

Și democrații clasici, — *Tocqueville* și poetul *Lamartine*, teoreticianii democrației moderne, după ce lumea se mai desmeticise din minunata democrație jacobină, — țineau cu toată tăria la proprietatea individuală. Dar democrația trebuie să «înainteze» mereu — și de aceea democrații modernissime, cei «muncitorești», au întrecut cu mult și îi întrec zilnic pe cei cu democrația «burgheză». După d. *Clémenceau*, care mai ține la proprietate, ca funia pe spinzurat, o să vină, trebuie să vină d. *Jaurès*, un «poporanist» fără vremelnice etichete naționaliste...

* * *

Democrația «burgheză» a domnilor de la «*Viitorul*», susține de mult că egalitatea legală nu poate deveni o realitate fără egalitatea tuturor drepturilor politice. Și aici se opresc — dumnealor. Numai

¹⁾ *Burns* arătase anume că un lucrător, d. p. în breasla mecanică, plătind 1 shilling pe săptămână la societatea de ajutor (*Trade-Union*), se poate asigura în contra relelor ce decurg din vremelnica lipsă de lucru și ar putea căpăta, în acest interval, zece shillingi ajutor pe săptămână. El mai arată netemeinicia celor ce susțin că lucrătorii englezî nu ar putea economisi atita spre a-și asigura sub-sistența în asemenea vremuri, — căci, zice *Burns*, ei, cînd au lucru, adesea cheltuiesc 7—8 shillingi pe săptămînă numai pe băuturi! Firește: Statul să plătească, — și trebuie s'o facă dacă s'a luat și el după teoriile suveranității și egalității democratice. Statul englez era așezat, înainte vreme, în pămîntul istoric al Engliterei, azi și el este tîrît prin nourii abstracțiilor franceze și ovreiești.

că pe povîrniș nu poți trăi; azi-mîne trebuie să te hotărăști: ori te urci, ori te cobori. Și democrații «ceîlalți», cei logici, — nu stau la îndoială: ei știu bine, lucrul e patent, că drepturile politice «egale» nu au absolut nici o valoare *dacă averile, dacă veniturile, dacă slujbele, dacă lefurile, dacă considerațiunea socială* — nu sînt «egale»; dacă nu se decretează tocmai de către cei *fără* merit egal — că ei *totuși* le merită toate egal, deopotrivă; pentrucă... ei, pentrucă așa scrie la teorie, așa zice între alții, d. Stere, așa îi se pare și d-lui, așa vrea și d. Stere și toți tovarășii d-sale de principii.

Căci numai astfel, «egalitatea politică» poate deveni o «realitate» — își închipue radicalii, — numai așa egalitatea legală poate avea un preț.

Prin urmare, iată-ne, cu o singură deducție logică în fața necesității inexorabile de a decreta: că toți proștii sînt egali cu oamenii deștepți, toți trîntorii cu oamenii silitori, toți pungășii cu oamenii onești, văxuitoorii de ghete cu profesorii universitari, cu miniștrii țarei...

Cum însă această «egalitate» nu se poate obține cită vreme fiecărui om îi este asigurată libertatea personală; libertatea de a munci sau hoinări; libertatea de a agonisi sau risipi; libertatea de a-și păstra sau vinde avutul său, proprietatea sa; libertatea de a lupta pentru toate aceste libertăți, — pentru toate aceste bunuri omenești, iată-ne în fața altei necesități inexorabile: că «democrația» egalitară *nu poate face un pas fără a ataca și a desființa libertățile publice, toate libertățile publice: liberalismul însuși!*... Iată dar că «democrația» nu poate încerca măcar a deveni o realitate decît tăgăduind rostul *oricărei* libertăți; *iată-ne dar în plin absolutism, în plină tiranie.*

De aici nu ieșiți, domnilor democrați; din această cursă, teoretică azi, dar practică și reală mîne, — nu-î scăpare: *liberalii nu pot fi democrați* decît printr'o hotărîre supremă de a se — sinucide și ca doctrină și ca partid.

Ș'apoi, dacă este ca să căutăm dovezi pro sau contra democrației, de ce să facem drumuri așa de mari, de ce să trecem chiar Oceanul Atlantic? Oare n'avem noi pilde eloquente în apropierea noastră? Oare Serbia și Grecia nu sînt și ele State cu o democrație «înaintată»? Nu este desvoltarea lor istorică mult mai asemănătoare cu a Romîniei? Nu este situația lor presentă, internă și internațională, mult mai apropiată de a Romîniei? Nu sînt pildele lor mai instructive? Și ce ne arată ele? Este vreun om *serios* pe lume — da, domnule Stere, *un om serios!* — care ar putea susține că democrația ar fi dat roade bune acolo, roade de invidiat? Că politica democratică

de acolo ar fi consolidînd coesiunea morală a acelor popoare? Că ea s'ar mai putea menține multă vreme? Nu vede lumea toată halul în care se zbat acele națiuni nenorocite? Apoi dacă Statul Român le este superior, una din cauzele principale *este tocmai că el nu a fost și nu este atît de democratic!* Pentrucă România s'a preocupat, cu toate greșelile mari ce s'aũ comis, — în fond, mai mult de o dezvoltare *liberă* a poporului, iar nu de o continuă democratizare, nu de o continuă egalizare, nu de o continuă «realizare» a «suveranității» poporului! Statul Român, de bine, de rău, tot a mai salvat, din incendiul dela 1848, un rest de clasă conducătoare mai serioasă, — da, domnule Stere, *mai serioasă!* — decît a cizmarului Frimu, a tăbăcarului Popescu și a țaranului Dobrescu-Argheș.

Ceea ce a făcut cu puțință progresul în Elveția, în Belgia, în Statele Unite, în Engllitera, etc., întrucît se poate vorbi de un progres *politic* real și acolo, a fost *nu* democrația, ci, pe lingă multe altele, *libertatea civilă!* Tot ceea ce constituie esența democrației: teoriile gratuite și dezaastroase despre «*suveranitatea*» poporului și decî despre «*egalitarism*» aũ fost și sînt și acolo *în detrimentul* dezvoltării firești a poporului!

Democrația «tot mai largă» zilnic slăbește, zilnic subminează Franța cu toată înalta cultură istorică a acelei mîndre țări, cu toate rămășițele numeroase ale unei clase aristocratice, conducătoare odinicară; și mai ales cu toată influența ei indirectă de pînă azi; cu toată burghezia ei puternică și seculară ce se zbate azi de spaima viitorului de miine. Chiar și Germania și Anglia, cu garanții morale mult mai puternice decît Franța, suferă deja enorm pe urma apropierii lor nesocotite de democrația radicală. D'apoi țări fără nici o religiozitate sinceră, fără tradiții de guvernare, fără aristocrație propriu zisă, fără aproape nici o urmă de burghezie, cu o țărănime de mult părăsită de părinții ei adevărați, și astfel ușor de fanatizat de toți retorii de răspîntii și sofști истерici — într'un regim de anarhice libertăți publice?...

«Viitorul», ca și d. Stere, nu admite ideia mea despre necesitatea unei clase conducătoare. Nu așteptasem să-i conving în cele cîteva articole ale mele despre «Reforma omului». Va veni vremea cînd voiũ prezinta publicului cetitor toată ideia și toate argumentele mele în această privință. Fapt pozitiv, *științific*, nu retorică declamatorie este: că nici un popor pe lume *nu poate* exista fără clase sociale, fără ierarhie națională, fără o clasă conducătoare — oricum s'ar numi; oricare ar fi ea.

O națiune civilizată nu poate trăi și nu poate prospera și, mai

ales, nu poate avea un viitor dacă e lipsită de o clasă conducătoare inteligentă și pricepută, religioasă și morală, patriotică și, măcar în parte, cu o stare materială potrivită. Numai astfel condus, un popor poate fi ridicat la o adevărată cultură națională, la bună stare economică.

Că democrația radicală, socialistă, poporanistă sau rurală — nu vrea să știe de o asemenea conducere, că nu admite nici un fel de clasă, că consideră ori ce conducere ca o oligarhie și prin urmare o combate, mereu declarând că poporul «*el singur*», «*el însuș*» trebuie să se guverneze (prin aristocrați ce-și *zic* democrați!...) — îi privește. Ei combat o instituție pe care n'o înțeleg și pe care o combat *absolut în zadar*, căci combat *un fenomen al naturei*. Și de aceea ei nu pot obține decît rezultate tot mai rele, tot mai dezaastroase.

O clasă conducătoare, — d. p. liberalii și conservatorii din România, — nu trebuie dărîmată ci mai ales trebuie *consolidată*, Domnii mei. Trebuie consolidată prin fel de fel de mijloace de *cultură superioară*, de *patriotism luminat*; trebuie consolidată în acest sens mai ales generația ce vine; trebuie consolidată adăogîndu-i-se elemente *distinse* din popor de pe orice treaptă socială, și eliminînd dintr'însa toate elementele striccate, putrede. Dacă d. C. Stere — și alți naționaliști ca d-sa — s'ar fi ocupat cu asemenea probleme *hotărîtoare* pentru existența întreg neamului românesc, — d-sa nu ajungea în tabăra socialismului cosmopolit și n'ar căuta să ne rătăcească mințile și să ne otrăvească sufletele, și aici și peste munți, cu teorii nenorocite și de mult falite în fața oamenilor de știință, în fața oamenilor *serioși*, domnule Stere!

«*Democrație Rurală*» — vrea d. C. Stere. Genială concepțiune. Nu cite două sau trei mii de liberali și conservatori, mai mult sau mai puțin pricepuți, dar în ori-ce caz disciplinabili, — să guverneze; nu, ci șase milioane de țărani absolut nepricepuți, și atunci absolut nedisciplinabili... *Guvern de țărani? De rurali?* — așa-i, domnule Stere? Ah, ce frumos are să fie. Atunci, de sigur, vor curge rîuri de miere în acea viitoare Romînie - republicană, ateistă, egalitară, socialistă, nihilistă și ajunsă pe mina Evreimii democratice rusești!... Căci acolo va «evolua» o asemenea democrație: *la Rusia!* Atunci de sigur poporul va governa, oligarhie nu va mai fi!?... Și cu asemenea idei politice vrea d. Stere să întărească neamul românesc?!... Și se supără, dacă se revoltă toată ființa mea în contra unui asemenea naționalism, cu etichetă tricoloră, dar disolvant, ucigător?

În orice guvernare de clasă sînt și rele; căci răul e pretutindene în lume, în toate lucrurile omenești; e un principiu cosmic, indispensabil vieții noastre; căci numai el ne face să simțim și partea de mulțumire, partea de bine ce ne este hărăzită de Dumnezeu pe acest pămînt.

Nu numai din cînd în cînd, ci mai totdeauna trebuie să alegi mereu nu între două «fericiri», ci din două rele pe cel mai mic. Și de aceea zice — poate — cel mai profund cunoscător al politiceî, marele Englez *Burke*: «Nu este neînsemnătoare și acea parte a înțelepciunii politice care consistă în a ști cît trebuie să suportăm dintr'o rea stare de lucruri; cît trebuie să suportăm ca nu cumva, — încercîndu-ne să obținem, în vremuri și moravuri stricate, un irealizabil grad de curățenie — în loc de a fi înlăturat actualele rele deprinderi, să ne pomenim cu noi corupțiuni care acoperă numai și asigură pe cele vechi» ¹⁾...

Eu nu sînt un admirator al d-lui Alfred Fouillé, care deși are pe ici-colo idei juste mai ales în detalii, în filosofia politică însă e adesea un visător și utopist ca mulți filosofi sentimentali și raționaliști. Iată ce zice chiar acest democrat cu adevărat idealist: că în țările democratice un buletin de vot poate fi o osîndire la moarte pentru mii de oameni: «*Pauvre excuse, à la vue des maux qui font ensuite explosion que de s'écrier avec un peut de regret et beaucoup d'étonnement: Qui eût pu prévoir de telles conséquences? Qui l'eût pensé? Qui l'eût dit? Ce n'est point ce que j'avais voulu, et je m'en lave les mains. Combien d'hommes, s'ils pouvaient apercevoir les conséquences de leurs actes dans l'ordre politique, verraient sur leurs mains, comme Lady Macbeth, des taches de sang que rien ne peut laver!*» ²⁾...

D. C. Stere nu poate înțelege de ce sînt eu contra sufragiului universal în România, doar Romîniî de peste muntî luptă pentru el acolo. A daug aci-la ceeace spusesem în fuga condeiului: Am fost în totdeauna și sînt pentru sufragiul universal în *Ungaria*. Pentru o mentalitate democratică rigoristă, inconsequența e manifestă. N'am nici acum vreme să discut chestia pe larg, zic numai atita: Nu Romîniî de peste muntî au pus chestia democrației la ordinea zilei în *Ungaria*, ci *Ludwig Kossuth* — și, acum în urmă, împăratul *Francisc-Iosif*. Ar trebui să fie ei însuși niște naivi ca să nu lupte astăzi pentru ea. Dar tocmai pentru că cred că este și logic, și util din

¹⁾ *Edmund Burke, The Present Discontents* (Works, ed. Raffety, vol. II, p. 73.)

²⁾ *Alfred Fouillé, La Science Sociale Contemporaine*, 4-e éd., p. 375.

punct de vedere *romînesc*, ca Ungaria să fie tot mai mult democratizată — doresc ca votul universal să fie introdus *acolo* pe temelii chiar cît mai largi. Pentrucă popoarele de acolo nu luptă pentru chestii economice, ci *pentru naționalitatea lor, atacată tocmai de «democrația» maghiară!* Cînd unui popor i se ataca, pe baza unei teorii absurde, pînă și legea strămoșească, limba națională, moravurile, credințele, tot ceea ce constituie sufletul său secular — el nu mai are absolut nici un interes ca *acel* Stat să mai existe. O asemenea intervenție democratică extremă, e o extremă nedreptate, e încercarea Statului de a schimba în mod radical tot sufletul unui popor căutînd a-l fericii el, Statul, cu un suflet absolut străin. Față cu o asemenea politică de exterminare, orî-ce mijloace de luptă sînt îngăduite.

Dar tocmai pentrucă Ungaria a ajuns, pe urma acestui intervenționism «democratic» maghiar, care vrea să facă pe Romîni individualicește «egali», la fel cu Ungurii, în această situație desperată, *nu* doresc Romîniei să ajungă și ea în fața unei asemenea stări de lucruri. *Si duo faciunt idem, non est idem.* Bismarck însuș a introdus, din alte motive, votul universal în Germania; *nu* l'a introdus însă în Prusia și nici azi Prusia nu-l are și nu vrea să-l introducă. Pentrucă Bismarck a fost un om politic *serios*, Domnule Stere, nu un aventurier politic. Iar oamenii politici serioși nu se gîndesc la asemenea măsuri decît cînd, pe urma greșelilor din trecut, n'aū încotro. Dar nici prin gînd nu le trece ca să ridice o nenorocire concretă la înălțimea unei teorii de fericire generală!

Dar, Doamne, cite ar fi de zis în această privință!

Iar pentrucă d. Stere a crezut de cuviință să pună o asemenea discuție pe chestia manualelor d-sale juridice de școală, — imi va permite să fac și eu o observație. În 1828 James Mill, tatăl lui John Stuart Mill, a publicat cunoscuta sa scriere despre guvernămînt. Bătrînul Mill era și el un aderent al teoreticianului utilitarismului, Jeremy Bentham, și căuta să popularizeze ideile maestrului său. După apariția cărții, Lordul Macaulay, marele istoric și *liberal*, publică asupra ei o critică foarte violentă în celebra revistă «*Edinburgh Review*». De aici o acerbă polemică între ei. În prima sa critică, *Macaulay* care, *deși liberal*, era un adversar hotărît al democrației radicale, caracterizează în mod plastic nu numai aceea «*utopian democracy*» a lui Mill, ci și simplismul utilitariștilor și al democraților radicali. Așa d. p. el zice că *deși* scrierea lui Mill e bazată pe principii cu desăvîrșire false, și *deși* Mill nu știe judeca logicește nici

măcar pe temeiul lor, scrierea lui a umplut pe democrații radicali cu admirație.

Ceeace spunea el atunci despre ei, se poate spune și în ziua de azi despre mulți democrați proprii ziși: «*Ne temem că mulți dintre dinșii sînt oameni cari cetînd puțin sau nimic, sînt încintați dacă un scriitor oarecare îi scapă de sentimentul inferiorității lor proprii, încredințîndu-și că studiile pe care ei le-au neglijat nu ar fi avînd nici o valoare; dacă el le pune cinci-șase fraze în gură, le împrumută vr'un număr vechiu din «Westminster Review» și într'o lună îi scoate filosofi»¹⁾....*

Fără supărare, Domnii mei!

AUREL C. POPOVICI.

VIITORUL

— DUPĂ GUYAU —

Crăiesei Codrului

*Cărarea unui munte spre vîrfu-și mă suea,
Pe cînd a nopții umbră prin văi se risipea.
Cu chip ca să răsufu puțin, am poposit,
Privirea-mi pogorînd-o din largul infinit.
Alătura de mine s'a fost înfățișat
O gură de prăpaste, ce m'a înspăimîntat
Și astfel rămăsesem, uitîndu-mă în gol.
Pe urmă, ridicîndu-mi privirile, domol
Pornii: de pretutindenă, ca negre arătări,
Sălbatecele țancuri se innălțau, și'n zări,
Departa ca speranța, în cerul fără nori,
Zărit-am strălucirea eternei sărbători.
A razelor de soare solie-o prevestea
Și'n vreme ce pe culme ghețarul înalbea,
Izvoarele văpăii de foc s'au fost deschis.
Uitai atunci, asemenea vederilor de vis,
Și drumul și netihna și golul cel enorm,
În care printre ghețuri ce pașnice își dorm
Viața veșniciei, în fund un lac zărit
Mișind ca amintirea, pe care greu o 'nviî;
Și făr'a perde culmea din ochi, într'un avînt,
Părîndu-mi de-o voință de fer că mă 'nsierbînt,*

¹⁾ *The Miscellaneons Writings and Speeches of Lord Macaulay, Londra, Longmans etc., 1882, p. 100.*

*Mă tot urcam pe munte și ast-fel cum suiam,
Puterea că-mi sporește mereu, mereu, simțiam.*

* * *

*O, gol adînc, ce vremea urmează' a-l împlini,
Trecut, în care-acela ce 'ncearcă a privi
Ușor își perde punctul de razim, o, trecut,
Mă duc în căutarea vieții, ce-am pierdut.
Privirilor, departe de mine-mi astu drum.
O, zile furtunoase, ori pașnice, de-acum
În negurile vremii mereu vă irosiți,
Mai mult n'o să mă tîngui că voi mă părăsiți.
Destrame-se ca visul întregul meu trecut,
Voiu merge înnainte: un punct necunoscut
Mi 'nsamnă viitorul: e vagu mă ideal,
Pe care nu revarsă al lumii mașter val.
Urma-o-voiu cu sete nespūsă calea mea,
Părere chiar să fie vedenia acea.
Căci tot ce rumenește aurora-i fermecat:
Vieții, viitorul tot prețul i l-a dat.*

* * *

*Plăcut îmi pare drumul, fiind-că-i lung de tot?
Speranță luminoasă, de-o fi să mă socot
Vre odată mai aproape, lăsa-mă-vei să plîng
Și floarea tinereții pe urmă-ți să o strîng?
Vezî, nu știu... E urmare a unor amintiri,
Că-mi tremură în suflet de temere simțiri.
Dureri de-odinioară să-mi scapele nici cînd:
Îmi judec viitorul, trecutu-mi judecînd.
Uităm și ne tot ducem. Iar dacă n'am uita
Nimic și nici-odată, putere am noi spera?
De-aceea greutatea profundului mister
Pe suflet să ne-apese, dorințele o cer.
Deci, cată viitorul cu multele-i păreri;
Sublima fericire aceasta e: să sperî.*

C. TEODORESCU.

VÎNZĂTORUL DE ZIARE

III.

Am rămas din nou singur, în mijlocul unei lumi pe care n'o interesează de loc durerile mele și suferințele mele. O lume cu totul indiferentă. Așa trebuie să fiu și eu față de dinsa; să-mi bat joc de ea. Cel puțin o să am un scop în viață, un punct de sprijin.

Nu am pe cine să iubesc, și nu pot să mă iubesc, chiar de-aș găsi o ființă care să mă asculte. Nu vreau să pingăresc dragostea ce-am avut pentru Unchiașul, vreau ca el să trăiască în amintirea mea singur, să fie unica ființă iubită de mine. Și pe dinsul l'aū disprețuit oamenii și el a fost un dezmoștenit al soartei; dar el avea un suflet de o mie de ori mai bun ca al meu. Am suferit mult de lipsa lui; odăița noastră veselă, era tristă, era singuratică, după cum de de sigur că se simțea și el în groapa rece, umedă, pe care i-aū săpat-o în grabă doi gropari, injurînd pe cel ce părăsise lumea la un moment așa de nepotrivit pentru dinșii. În mormăitul grăbit al preotului, așteptat de un praznic bogat, stropit cu vinuri multe, l'aū zvirlit doi cioclii, care după ce aū aruncat țărina injurînd la sie-care lopată, aū plecat, filosofînd că și moartea trebuie să sosească la vremea ei...

Credeam că cititul are să mă scape de uritul care mă cuprindea. Am început să citesc cu mai multă pasiune jurnalele și revistele ce purtam ziua cu mine. Era singura hrană sufletească ce puteam căpăta; amară hrană, căci n'o mai puteam răbda, și atunci regretam înmiit pierderea unchiașului cu sfaturi înțelepte, cu inima sîngerîndă de multe răni ce primise. Toată filosofia ziarelor consta în certuri, insulte ce-și aruncau reciproc. Nimic nu era cruțat de ele: familia, onoarea, respectul datorit celor cumiți, celor cinstiți, pentru cari viața e o jertfă de fie-care secundă pentru binele celor mici și apăsăți, totul era terfelit, și toate se indignau că li se tirie prin noroi oamenii lor, gloriile lor, ale *partidului*, și în urmă ale Țărei. În toate citeai: «Nu mai e nimic respectat în țara aceasta!» pe pagina întii, în litere mari, groase; pe pagina a doua însă, cutare personalitate marcantă căreia rare-ori nu i se da numele, era scuipată din creștet până-n tălpi. Numai ziarele independente trăiau într'o dependență vrednică de ele. Atunci, după toate socotelile ce mi-am făcut, am zis: Dacă aceștia aū tot ce li trebuie, căci nu duc lipsă de nimic, se disprețuesc între ei și familiile lor, de ce eu i-aș respecta? Pentru că port pantalonii cirpiți? pentru că-mi acoperă cocoșa jacheta d-lui

X sau Y? pentru că eu merg ciți-va kilometri până s'ajung acasă și ei se plimbă în cupele? pentru atitea și atirea motive, care stabilesc o diferență între exteriorul nostru pe care ei îl au mai bogat?... Curios!

Dacă reporterul care par'că stă cocoțat pe cocoașa mea, ar ajunge vre-odată la rindurile acestea, de sigur c'ar spune despre mine că sînt un imbecil. Mai întîi, iubitul meu necunoscut reporter, află că eu n'aș schimba cocoașa mea pentru nici o bogăție din lume, și al doilea află că cine nu se respectă singur, nu merită nici respectul altora. Crezi că bogații au respectul celor săraci cu totul gratuit? Nu! respectul îl cumpără cu aurul lor pe piață, ca orî-ce altă marfă, iar cei săraci, cari vînd respectul celor bogați, le poartă în sufletul lor disprețul cel mai adînc. O! ipocrizie omenească! supt cite forme te ascunzi, ce haine bizare îmbraci. Sărmanii naivi, cum sînt ei de ușor ademeniți de farmecele externe ale lumii aceștia...

Unchiașule, îți cer iertare, căci nu-ți dau ție dragostea toată a sufletului meu. Înainte de a te fi văzut pe tine, eu am iubit Cișmejiul, lumea mea însuflețită, căreia-i datoresc și întîlnirea ta... Mă găseam într'o sară de sărbătoare pe una din băncile mai lăturalnice, de unde puteam vedea bine lumea care foia pe aleea principală: unguroaicele, servitorii și ordonanțele adunați la buturugă în jurul unui taraf de lăutari; de unde vedeam pînă 'n marginea grădinei, pavilionul muzicei militare, și auzeam slabele acorduri care mai puteau ajunge pînă la mine. Era o căldură năbușitoare în sara dela mijlocul lui Iulie, cu toate că ceasul era destul de înaintat. Copacii nu-și mișcau o frunză, și ei păreau copleșiți de zăpușeală... Lumea se împrăștiă cu încetul și astfel rămase aleea cea mare singuratică, luminată de rari felinare, care-și resfrîngeau luminile lor în apa Cișmigiului. Auzeam acum doar vuetul îndepărtat al unei trăsuri, schelălăitul unui cine; sferurile și jumătățile ceasurilor din cele mai îndepărtate puncte, sforăitul vardistului de pază al Cișmigiului. Cerul albastru închis, stelele, zgomotul slab al cădereii apei, țîriitul unui greer în apropiere, șuerul unor pasări de noapte, un biziit venit de cine știe unde, pierdut în frunzișul pomilor somnoroși, mă îmbiară la somn, invingându-mă...

Mă vedeam mic, uscățiv. Eram par'că copilul unei familii, eram dezmerdat de tată, de mamă, fericiți că aud gînguritul meu din care ei deslușeau cuvintele: ma-ma, ta-ta... și ochii lor aplecați asupra mea vădiau fericirea sufletului lor... Mă făceam voinic, și în curînd am ajuns stăpînul unei țări; la gestul meu se cutremura o lume... «Ce noroc, șopteau supușii mei! Un om din popor!» Dinspre

apus se pornește vînt groaznic, pornesc noroadele nefericite, în urma lor vijelie, haina mea de purpură cade...

«Scoală, pungașule! aici ți-ai găsit să dormi?» zise răstit șeful paznicilor Cișmigiului, aplicindu-mi în acest timp «Constituția», înjurînd grozav creasta muntelui de pe spatele meu. Acea sară începută așa de poetic, cînd nu măi puteam de căldură, am isprăvit-o la «răcoare» în beciul poliției. Ziarele mi le-a oprit d-l subcomisar de gardă, care suferea de insomnie în sara aceea; pe mine m'a condus un soldat foarte supărat că l'am deranjat din somnul lui atît de chinuit și fără de aceasta. Ce eram eu de vină... Soarta...

În beciul călduros, vorba vine că-i răcoros, un miros de carne împuțită; într'un colț zdrențele oamenilor lungiți pe asfaltul umed. Pe o bancă ciți-va dormitaū, cu figuri grozave, ce abia se întrezăreau prin semiobscuritatea unei lămpi fumegînde, atîrnată în mijlocul tavanului. Cineva gemea într'una din greū, cerînd mereu apă. Cei întinși pe jos sforăiau... Pe lingă ușa zăvorîtă trecea soldatul de gardă lăsînd ecoul pașilor săi greoi... Cînd și cînd doi ochi osteniți se arătaū la geamul din ușă ca să dispară îndată, și acelaș pas, pornea regulat, răsunător, pe asfalt... Spre ziuă colțul era cercetat măi des. Dela pămînt se ridicaū oamenii, tovarășii mei. Doi, în «gabrioletă» erau serviți de alți tovarășii.

Printre zăbrelile ochiului de ferești se anunță ziua. Lampa se stinse de la sine. Tovarășii mei începură s'aprindă țigări de contrabandă. Cînd dădură cu ochii de mine, nu mă întrebară ce cau. printre ei, ci atrași de podoaba spatelui meu, începură să glumească

Negăsindu-mi nici o vină de cit aceea de a fi «vagabondat», imi dădură drumul, după ce mi se vămuiră buzunarele și ziarele, făgăduindu-mi-se că în viitor vor fi măi aspre cu mine. Am plătit scump plăcerea de a petrece o noapte poetic supt cerul senin, cu care petrecusem atîtea nopți odată, fără să fi avut fericirea să dea peste mine vre-un vardist cu chef.

Astfel în călduri înăbușitoare, cu zile și cu nopți de nesuferit, aū trecut lungile zile de vară în care se ciștiga măi puțin ca în restul anului, lungile zile, cînd mașinile-s plictisite de foile pe care le înghit și le dau afară imediat, cînd redacțiile sînt moarte, cînd reporterii adormiți în redacții își scriū din vis articolul de reportaj, cu atît măi senzațional, cu cît căldura-i măi puternică, cu cît somnul le e măi chinuit de muști, mușterii măi indiscreți ai nasurilor lor.

Aū venit apoi zilele de toamnă cu mișcare multă, cu fierberii în redacții, cu un spor de muncă cheltuită în grabă, furios, punînd la cale treburile rămase pe loc. Aū venit zilele de toamnă cu a-

pusuri roșiatice, lungi, chinuitoare, pe care le priveam fără să mă mai satur de pe Bulevard, de unde puteam privi spre Cotroceni, în depărtări de lumină fantastice, în care se jucau ființe, în care totul era pulbere roșie, portocalie, culori frumoase, culori chinuitoare...

...Și eu desfăceam foile în grădina cafeului Bulevard, alergam la «Căpitanu», luam apoi cafenelele, birturile, berăriile pe rând, chinuind cu insistența mea clienții ce trebuiau să-mi cumpere cel puțin un jurnal, plictisind sclivisitul de lingă femeia ușoară, care-mi cumpăra mai multe ziare, fascinând cu privirile mele rele lumea, forțându-o să-mi cumpere, impunându-mă, devenind o voință puternică, exercitându-mi puterea asupra ei un moment măcar, dominându-o... Ah! ce fericit mă simțeam!...

Astfel răzbunam, unchiașule, nepăsarea ei față de tine, răcorindu-mă și pe mine, cel sortit să duc greul unei vieți. Și acuma, de cind te-am pierdut, unchiașule, mintea mea e adesea chinuită de problema vieții tale, a mea rezolvindu-o prin ura împotriva acestei lumi rele, nepăsătoare.

Mă găseam în odăița noastră, veșnic aceeași, cind o ușoară bătaie în ușă făcu să-mi salte inima de spaimă. Cine să fie oare? ce oaspete? dar nu știe nimeni din cunoștințele mele că stau aici. Vre-un reporter? Bătaia la ușă se făcu mai puternică. Deschid, lăsând să apară, să intre, învălit într'o haină veche, corpul slăbit al unei babe. Mă priveau doi ochi care parcă-mi spuneau ceva, care-mi aduceau aminte de ceva de departe, dispărut, pe jumătate șters din conștiința mea, apoi un zimbet, o voce miolăitoare :

— «Te-ai făcut frumos, Radule».

Am cunoscut-o dintr'o dată. — *Frumos, Teno, gândii.*

Ea urmă cu glas domol, descărcat de patimi par'că, cu întretăiere de sughituri, cu ochi strălucitori scăldați în baie de lacrimi, răscolirea amintirilor trecute de care sîngera sufletul meu.

— «Ce bucurie pe mine că te-am aflat, puiule, credeam c'ai murit, îți făcusem toate după obicei, eram mîhnită că te perdusem. O săptămînă n'am pus nimic în gură după pierderea ta, mititelul... De-ai ști cit a mai plîns. Mari, sāraca, a murit în spital. Acuma sînt singurā, te am numai pe tine, dragul mamei. N'aș vrea să te mai pierd. Mine, poimîne, mă duc și eu din lumea asta, sufletul meu, să fiu lingă tine cit trăiesc, să te îngrijesc... Cînd mi-aduc aminte cite am pătimit eu pentru tine, drăguțul maichii! Tu erai grija, luminele mele!»
Și începu să plîngă în fața mea bătrîna Tuia venitā să-î răsplătesc dragostea...

— Tușă Tuie, începui eu...

— Zi-mi maică, puiule...

— Tușă, zic eu, ți-o fi foame. Scoseiū o coajă de pine uscată de nici șoarecii n-o puteau roade. Am pus-o în minile ei zbircite de bătrîneță. Apoi m'am culcat, prefăcindu-mă că n-o simt lingă mine. Am stins lampa, lăsind-o ghemuită pe scaun, suspinînd.

Se întristase odăița noastră, care cunoscuse numai dragostea celui ce-o făcuse așa de încăpătoare și curată, locuință de dragoste și de ertare. Prin ferestruică lumină luna. Tușă trimetea săgeți veninoase din ochii ei vicleni. Tușă n'a dormit acea noapte.

Cînd am plecat, am încuiat ușa cu două lacăte, lăsînd-o afară supt cerul milostiv. Și într'o sară urită, cu vînt sălbatic, cu sloată, am grăsit lumină în odăița noastră. Lacătele descuiate și pe Tușă instalată lingă sobușoara roșie ce răspindea o căldură moleșitoare. Nu știu, dar mi se păru că-mi joacă toate înaintea ochilor.

— «Puiule!»

— «Afară! eși, să nu te văd aice, m'ai înțeles? Ai venit să mă înveninezi? Destul venin ai virit în mine, cînd eram mic, acuma lasă-mă!... urlaiū din toate puterile mele și căzuī zdrobit de osteneală, de minie, amețit de dogoarea sobei.

Rămăsesem singur.

Mă răzbunasem.

Acuma în nopțile lungi de iarnă, cînd zăpada întroenea pragul ușei albind drumuri, case, întinzînd vâlul alb peste lumea înrăită de patimi, vegheam în odăița noastră, și nu odată mi se păru că se înalță din umbră Unchiașul, un spectru al mizeriei... Atunci fiori de ghiată mă cuprindeau, umbra cerea răzbunare...

Și într'o după amiază, stăteam în Piața Teatrului, odihnindu-mă de alergătura dintre unsprezece și unu, încălzindu-mă la razele slabe ale soarelui de iarnă, privind la trăsurile și la caii bine ținuți ce treceau pe calea Victoriei, mînați de vizitiī înjobenați cu fața per-dăfuită, strînși în livrelele lor bogate și'n cizmele lor de lac. În cupele cucoane bătrîne, luxos îmbrăcate, în trăsurile frumoase cuconițe drăguțe, domni în blănuri călduroase. De odată un strigăt de durere. Un biet muncitor a fost izbit în piept de oiștea unei trăsuri și trinit la pămînt. Caii buni s'au oprit de la sine. Pe asfalt, culcat pe o parte, horcăind, își da sufletul un om cu fața aspră, cu barba și mustățile crescute sălbatic, înroșite de singele cald care eșia pe nas, pe gură, în gilgiuri, înroșind împrejurimile; caii, priveau cu ochii lor buni, spunînd parcă nevinovăția lor. Vizitiul sta nepăsător pe capră, părea înțepenit cu minile pe hături. O cuconiță tînără, frumoasă, nerăbdătoare lingă soțul ei din pieptul căruia răsărea o

floare mare, albă, mîhnită. Atunci, dar parcă-mi daŭ seama? — m'am apropiat repede, mi-am muiat mînele în singele cald din care eșia aburî, și am stropit în față pe cuconiță și pe tînărul ei domn. O pată roșie pe obrazul ei gingaș, ca într'o scăpărare de fulger, floarea albă pătată în roș, înveselită, strălucia pe pieptul domnului. Am fugit, lăsînd în urma mea lumea uimită, încrămenită, neștiind ce să creadă. Lîngă singele încheșat un om răsufila pentru cea din urmă dată...

Acuma vedeam pentru ce mă chinuesc eu.

.....
Aici se isprăvește acest manuscript curios, scris cu litere mari, groase, cu tremurături, cu pete, ceea-ce ne-ar putea face să credem că pe el aŭ plîns adesea ochii lui Radu.

Îl dăm publicului setos de lucruri noi, dorînd să-l miște mai puțin de cit ne-a mișcat pe noi, viața acestui nenorocit vinzător de ziare.

(Sfirșit).

VASILE SAVEL.

SCRISOARE

Îți scriu

Din țara depărtată

Cu-alei de mîndrii palmieri,

Ce stau tăcuți

În așteptarea vre-unei slabe adieri;

Din țara 'n care trandafirii visează 'n nopțile cu lună

Și cîrduri-cîrduri de gazele pe malul rîului s'adună...

Aici

Sînt parcuri minunate

Ce'n apa-albastră s'oglesc,

Și'n fundul apelor albastre mărșeanuri rare s'odihnesc,

Și 'ncet se plimbă pe alee o palidă melancolie:

Aicea, dragă, viețuește adevărata Poezie!

Cînd noaptea vine,

Mii de stele pe cerul limpede răsar,

Și 'n umbră florile de lotus privesc la ele și tresar...

Apoi,

Cînd vîntul parc'adoarme,

Șiși ține caldă respirație,

În zări s'arată luna albă scaldată 'n pace și visare...

Iar ziua,
 Arborii pădurii frunzișul parcă 'și împletesc,
 Ca 'n cinstea mea
 Să facă arcuri,
 Supt care 'n alb veșmînt regesc
 Eu trec,
 Avînd pe cap cunună
 Și beat de-atîta fericire
 Și 'n cale toate mă salută c'un gest olimpic de uimire!..

De-ai fi și tu aici,
 Iubito, cu părul lung și mătăsos,
 Să-ți porți pe-alei, ca o regină, mlădiul trup de chiparos,
 S'ar lumina pădurea toată ca la vederea altui soare!
 Sfirșesc —
 Căci a 'nceput pe-aproape să cînte o privighetoare...

ORESTE.

TORQUATO TASSO

— DE GOETHE —

ACTUL II. SCENA VI-a.

Alfons. Cei dinainte.

Pe-acesta însă îl cunosc! Și chiar
 Aicea încă multe de-aș avea
 De spus—mă 'nchin. Și gura mea e mută.
 E-o crimă asta? Știu atîta doar,
 Că sînt ținut de criminal ș'orice
 Îmi spune 'n taină inima-s închis.
 ALFONS. Tu, Tasso, prea ieî lucru 'n serios.
 TASSO. Ori-cum, rămîne-un lucru nențeles.
 Ba nu e ne'nteles, căci nu-s copil.
 Cred chiar c'aș fi putut să-mi-l închipui.
 De-odată 'n minte-mî trece o lumină
 Și iar se stinge-apoi fără de veste.
 Sentința doar mi-auz și mă închin.
 Și-aceste sînt cuvinte fără rost.
 Invaț'a fi supus de-aci nainte,
 Sărmane dobitoc! Uitaseși, vai,
 In ce loc ești, cerîndu-te 'ntre zei,
 Și-o repede cădere te tirăște.
 Și fil supus! Căci omul e dator

Să facă chiar și-aceea ce-l mihnește. (Către Alfons).

Intiiu primește spada ce-mi dăduseși,
Cind eu mersei cu cardinalu'n Franța.
De n'o purtai cu slav-'o port și-acum
Cinstit. Și-acum, cu inima mișcată
De darul ăsta drag eu mă despart.

ALFONS. Tu nici nu știți ce mult la tine țiu.

TASSO. Eu trebuie s'ascult, iar nu să cuget.

Și soarta-mi cere, vai, să mă despart
De-un dar cu mult mai mare și frumos.
Cu temnița cununa nu se 'mpacă:
Eu însu-mi de pe frunte-mi iaș cununa,
Pe care-o căpătasem pe vecie.

Vai, prea curînd imi fusese dăruită

Suprema fericire și de ea

Prea mult am fost răpit și fermecat.

Tu ție-ți ieși aceea ce un altul

Nu-ți poate lua și nici un Dumnezeu

Nu-ți poate da 'napoi. Noi sîntem puși

La cele mai ciudate încercări:

Noroc c'avem un spirit mai ușor.

În lipsă noi în pace ne jucăm

Cu cele mai de seamă dintre bunuri;

Noi minile-amîndouă le deschidem

• Să scape pe vecie o comoară.

Sărutul e de-o lacrimă 'nsoțit

Ce nestatorniciei te închină;

Un semn duios al slăbiciunei noastre.

Și care om n'ar plînge-amar, văzînd

Că pier și-acele bunuri făr' de moarte?

Unește-te cu spada asta care,

Vai, nu te-a cucerit. Și 'nlănțuită

Așa de ea, să dormi ca pe mormîntul

Speranțelor și fericirii mele;

Voios ești la picioare țî le pun.

Căci cine poate-a-ți înfrunta minia

Și'n fața ta podoabe să mai poarte?

Mă duc s'aștept în temniță osînda.

(La un semn al Prințului, un paj adună și iea cu el sabia și coroana).

PE CĂRARE.

*Pe cărarea dinspre sat,
Mi se duce gândul
Une ori pe înserat,
Sări și sări dearîndul.*

*Stam odată să-ți ascult,
O poveste dulce,
Ochii tăi, de-atunci e mult,
Prins-au să se culce.*

*Și pe aripe de vînt,
Legănate 'n șoapte,
Două stele pe pămînt,
Au pierit în noapte.*

*Erau ochii tăi căpriei
Și-î furase somnul.
Pe cărarea din spre vii,
Mă 'ndreptaî spre Domnul:*

*Ești puternic Domn Ceresc,
Sfînt, atotputinte,
Și mă iartă de 'ndrăznesc
Cu o rugăminte:*

*Acești ochi, pe amîndoî,
Fă-î în două mure,
Ca să nu măi poat apoi
Nimeni să mi î fure.*

N. C. SUSEANU.

RASPUNSURI

Maî multor colaboratorî. Din pricina abundenței de material, vă rugăm să maî aveți răbdare; chiar și unii din redactorii noștri așteaptă de mult să le vie rîndul.